

MISCELLANEA SAECULI XIV. EX ARCHIVO RAGUSII (DUBROVNIK)

Nabava žita

Josip Lučić

Opskrba dovoljnim količinama žitarica za prehranu stanovništva bila je jedna od glavnih briga prehrambene politike dubrovačke vlade. Ona je u XIII. st. (Statut II, 19) imenovala poseban ured sa službenikom (officium blavi) koji će se brinuti o nabavi, uskladištavanju, razdiobi i prodaji tog artikla. Prigodom preuzimanja dužnosti zaklinjao se da će svoj posao obavljati u dobroj i poštenoj nakani. Neće dopustiti da se žitarice i sočivice izvoze izvan dubrovačkog područja. Dubrovačkim podanicima dijelit će žito svaki tjedan u onoj količini koja im prema Statutu pripada: uborak, kopel pšenice na tri osobe. Ako netko želi ječam, dobit će uborak ječma na dvije osobe. Ako voli bob, primit će uborak boba na 4 osobe. Tko želi sijati pšenicu, dat će mu se određena količina pod uvjetom da u doba žetve vrati koliko je dobio da zasije. Građani će uzimati svoj tjedni obrok žitarica ili sočivice utorkom; otočani nedjeljom i ponedjeljkom; ostali u druge sedmične dane.

Dubrovački teritorij nije pogodan za uzgoj žitarica. Vlada je taj neophodni živežni artikal uvozila u velikim količinama. Najviše iz južne Italije (Napuljsko Kraljevstvo), Albanije, Grčke, Istoka, ali i iz naših krajeva iz Bosne i Hercegovine. Vlada je stalno u svojim skladištima imala određene količine žitarica u zalihi. Ta grana dubrovačke privrede dobro je proučena. Posebno odskaču radovi i istraživanja B. Hrabaka¹ i D. Dinić-Knežević².

Njihovim znanstvenim i istraživačkim naporima pridodat ću četiri nepoznata dokumenta o nabavi žita iz ove serije Historijskog arhiva u Dubrovniku.

Dok. br. 1 od 24. srpnja 1320. Pandik Ricii iz Firenze, kao prokurator Bektina Andree iz Barule (danas Barletta) i Rencija Johannisa, članova trgovačkog društva Acciaiuoli (Acciorali) iz Firenze, izjavljuje da je namiren od službenika žita dubrovačke općine svotom 1.333 perpera i 5

¹ B. H r a b a k, Izvoz žitarica iz Bosne i Hercegovine u Primorje od kraja XIII do početka XVII veka. *Godišnjak Društva istoričara Bosne i Hercegovine* XIV, 1963, 121—103; — isti, Izvoz žitarica iz Osmanlijskog Carstva u XIV, XV, i XVI stolecu. *Zajednica naučnih ustanova Kosova Studije knj. 20*, Priština 1971, str. 681 i drugi njegovi radovi.

² D. D i n i ć - K n e ž e v i ć, Trgovina žitom u Dubrovniku u XIV veku. *Godišnjak Filozofskog fakulteta u Novom Sadu X*, 1967, 79—131.

groša, jer je dubrovačkoj općini prodao 659 stara žita i 260 i po stara ječma u ime rečenog trgovačkog društva, kako je to bilo ugovoreno javno sklopljenim ugovorom kod dubrovačkog notara Pona de Stamberta 2. svibnja 1320.

U namiri se spominje trgovačko društvo Acciaiuoli (ovdje u nešto iskrivljenoj inačici Acciarali) iz Firenze. Dubrovčani su često nabavljali žitarice služeći se uslugama tadašnjih renomiranih trgovačkih društava, kompanija. Osim društva Acciaiuoli iz Firenze spominju se u to, i oko tog doba, i druga firentska društva: Peruzzi, Bardi, Buonacursi. Njihova djelatnost je u Dubrovniku poznata i istražena.³

Dok. br. 2 od 15. listopada 1320. Jakobel, sin pok. majstora Dionizija iz Barula u svoje ime i kao prokurator Mateja Sorelle, zvanog Fiucije i Franka, sina notara Vilima iz Barula, obećaje prodati dubrovačkoj općini 500 salma dobre i nove pšenice po cijeni 13 groša za star dubrovačke mjere. Novac će primiti najkasnije 4 mjeseca pošto dovede teret u Dubrovnik.

Dok. br. 3 od 3. rujna 1333. Nerije Balducii, član trgovačkog društva Bonacursi iz Firenze, a koji boravi u Barulu, oponuocuje Fortebracija Charmontensisa da naplati od dubrovačke općine njoj prodanih 500 salma pšenice po cijeni 13 groša po staru, što iznosi 1.418 perpera i jedan groš, i to prema ugovoru sklopljenom 10. lipnja 1333. u Dubrovniku.

Prema podacima iz dubrovačke notarske knjige *Diversa cancellariae*, sv. 10 fol. 20. i fol. 89. dubrovački općinski službenici za žito (massarii) izjavili su 6. svibnja 1333. da su primili od Fortebracija Charmontensisa, zastupnika Nerija Balducija i stavili u skladište 790 stara pšenice, kao dio od dogovorene količine od 500 salma, a 25. svibnja iste godine ostatak, tj. 519 stara. Tad su se masariji obvezali da će robu isplatiti kroz 4 mjeseca.⁴ Dana 5. listopada 1333. Fortebracije, kao prokurator Nerija Balducija, člana društva Bonacursorum iz Firenze, izjavljuje da su mu općinski masariji isplatili dio 600 perpera od dužne svote 1.418 perpera i 1 groš za isporučenih 500 salma pšenice. Tijekom listopada i studenog iste godine isplaćena mu je čitava svota do kraja.

Iz podataka, koji su se sačuvali u vezi s tom kupovinom 500 salma pšenice, može se izračunati koliko je težila dubrovačka salma žita. U Dubrovniku je star težio 68,84 kg,⁵ a uborak, kopel 11,47 kg. Star je zapravo težio 6 kopela. Dubrovački massarii uskladištiti su 500 salma

³ M. Popović-Radenković, *Le relazioni commerciali fra Dubrovnik (Ragusa) e la Puglia nel periodo Angioino (1266—1442)*. I. *Archivio storico per Provincie Napoletane XXXVII*, 1957, 182—188. — B. Krekić, *Four Florentine Commercial Companies in Dubrovnik (Ragusa) in the First Half of the Fourteenth Century. The Medieval City*, Yale University 1977, 25—41. — Dinić-Knežević, *Trgovina žitom*... 86. — Hrabak, *Izvoz žitarica iz Osmanlijskog Carstva*... 417.

⁴ Citav dokument glasi: »Die Jouis sexto madii (1333). Theodorus de Bodaça, Junius de Georgio et Theodorus de Petrana, massarii communis super frumento communis nomine et uice communis Ragusii contenti et confessi fuerunt eis assignata et mensurata esse a Fortebracio Charmontesi, actorem et negociorum gestorem Nerii Balducii, socii de societate Bonaccursorum de Florentia, Barulo commorantis, staria septingenta nonaginta de summa salmarum VC frumenti venditarum per ipsum Fortebracium nomine dicte societatis communi et hominibus Ragusii, ad rationem grossorum XIII pro quolibet stario ad mensuram Ragusii soluendorum a die assignationis ad III menses.

Item receperunt similiter modo starios VC XVIII, die XXV madii — *Diversa Cancellariae* 10, 20.

⁵ S. Ćirković, *Mere u srednjovekovnoj srpskoj državi*, u knjizi »Mere na tlu Srbije kroz vekove«, Beograd 1974, 41—64. — Ima i drugih mišljenja. Npr. da dubrovački star teži 64,5 do 71,5 kg, a kopel 10,74 do 11,9 kg.

žita u dva roka: prvu količinu 790 stara 6. svibnja, drugu 519 stara 25. svibnja. Izlazi da 1.309 stara tvori 500 salma, odnosno 2,616 stara jest jedna salma. To opet znači da jedna salma teži oko 180 kg (točnije 180,22 kg).

Dok. br. 4 od 8. ožujka 1340. Klime, sin pok. Marina de Goce, daje u zajam dubrovačkoj općini, do blagdana sv. Petra, 2.700 perpera da ona može kupiti pšenicu na Neretvi (Drijeva) po 16 groša modij neretvanske mjere ali da se u Dubrovniku prodaje star žita po 26 groša. Na sličan način dali su općini u zajam po 600 perpera Nikola de Mence i Bencije del Buono.

U dokumentu se spominje Bencije del Buono. O njegovoj djelatnosti u Dubrovniku postoji posebna rasprava I. Voje.⁶ Ovaj nov podatak o njegovim financijskim mogućnostima i transakcijama upotpunit će sliku njegova djelovanja u Dubrovniku.

1.

1320, 24. srpnja. U Dubrovniku. — Namira. Pandik Riccii, prokurator članova društva Açaralija iz Firenze, izjavljuje da mu je dubrovačka općina platila prodano žito i ječam.

1320, 24. julii. Ragusii. — Aponcha. Panddicus Riccii, procurator sociorum societatis Açaraliorum de Florentia testatus est se bene solutum de commune Ragusii causa frumenti vendendi.

Anno Domini millesimo CCCXXo, indictione IIIa, die XXIII julii. Panddicus Riccii de Florentia, procurator Bectini Andree, civis et habitatoris Baroli et Rencii Johannis, socii societatis de Açaraliorum de Florentia, ut de procura constat publico instrumento scripto manu Clementis de magistro Santaro, terre Baroli notarii, in anno Domini ab incarnatione Mo CCCo XXo, indictione tercia, die VII mensis julii. Ad infra scripta omnia specialiter constitutus procuratorio nomine pro dictis Bectino et Rencio et quolibet eorum, nomine eorum et cuiuslibet alterius dicte societatis et pro ipsa societate vocauit et habuit se bene solutum, contentum et pagatum de Palma de Gambe, Nicchifori de Bodaça et Junio de Gundula, massariis et officialibus communis Ragusii, deputatis super facto blade communis, datibus et soluentibus nomine et uice communis Raugii et singularum personarum ipsius, de soldis mille trecentis tribus et grossis V, quos commune Raugii et homines ipsius communis dictis Bectino et Rencio, sociis dicte societatis de Açaraliorum seu ipsi societati dare et solvere tenebantur, pro pretio et nomine precii stariorum VIC LVIII frumenti et stariorum CCLX÷ ordei venditorum olim per dictos Bectinum et Rencium nomine dicte societatis Petro de Çauernico, sindico et procuratori communis Raugii et singularum personarum ipsius. Et de assignatione dicti frumenti et ordei et precii solutione continetur publico instrumento scripto manu mei Ponis, notarii et jurati cancellarii communis Raugii in anno Domini millesimo trecentesimo XXo, indictione tertia, die secundo mensis madii ac etam per Aquilanam stipulante, interveniente in manibus dicto Palme, Nicchifori et Junii recipientibus et stipulantibus uice et nomine communis Raugii et singularum personarum ipsius dicta occasione petere uel exigere possent. Et de omni dampno, expenpeti faciendo per se uel per alios seu aliquem dicte societatis, aut per ipsam

⁶ I. Voje, Bencio del Buono, *Istorijski časopis XVIII*, Beograd 1971, 189—199.

societatem de omni et toto eo quod dicto communi seu singularibus personis ipsius dicta occasione petere uel exigere possent. Et de omni dampno, expensis et interesse quod uel quam dicta occasione incurissent. Quam liberationem etc. Sub obligatione etc. Renunciando dictus procurator dictorum Bectini et Rençii et cuiuslibet dicte societatis et pro ipsa societate super hiis omnibus et expresse et ex certa scientia exceptioni non habitorum, non receptorum et non sibi solutorum dictorum solidorum MCCLXIII minus uno grosso pro precio dicti frumenti et ordeï et exceptione doli mali metus et in fori actoris et priuilegio fori usibus, statutis, ordinamentis, reformationibus, exceptionibus et defensionibus quibuscumque etc.

Actum Raugii in cancellaria communis presentibus Marino de Petrana, Dobre de Ylia, Lucari de Bona et Nicchifori de Rania etc.

Papir 31,5 x 23 cm.

2.

1320, 15. listopada. (U Dubrovníku.) — *Jakobel, sin pok. magistra Dionizija iz Barula, obećaje prodati 500 salma žita dubrovačkoj općini po cijeni 13 groša star dubrovačke mjere.*

1320. 15 octubris. (Ragusii). — *Jacobellus, filius quondam magistri Dionisii de Barulo, promisit salmas quingentas, ad rationem XIII grossorum pro quolibet stario mensurae Ragusii, vendere et conducere Ragusium.*

Anno Domini millesimo trecentesimo vigesimo, indictione quarta, die XV mensis octubris. Jacobellus, filius quondam magistri Dionisii de Barulo, suo proprio et priuato nomine et procuratorio nomine Mathei Souellam, dicti Fiucii, et Franchi, notarii Giullielmi de Barulo procuratorio nomine pro eis et quolibet eorum pro quibus promisit de rato vendidit domino comiti et suo minori consilio, ementibus vice et nomine communis Ragusii, salmas quingentas boni et noui frumenti ad generalem salmam de concha per salmam ad rationem grossorum XIII pro quolibet stario ad starium Raugii conductas Raugium ad omnem rischium et fortunam maris et gentis dictorum venditorum. Et teneantur conduci facere dictum frumentum ad omnem suum rischium et fortunam maris et gentis Raugium hinc ad medium mensem Raugium. Et designare eum ipsi domino comiti uel eius officio deputato super facto bladi sub pena XXX unciarum. Et pena soluta etc. Obligata etc. Renunciando etc. Et idem dominus comes nomine et vice communis Ragusii promisit et se obligavit dicto Jacobello recipienti et stipulanti, ut supra dictum est, dare et solvere sibi totam pecuniam que ascendet totum frumentum ad dictam rationem a die qua presentaverit eum ad IIIIor menses proximos sub dicta pena. Obligando etc. Renunciando etc.

Papir 24 x 19 cm.

3.

1333, 3. rujna. U Barulumu. — *Punomoć društva Bonacursi iz Firenze Fortebraciju Charmontensisu da naplati 1.418 perpera i jedan groš za žito prodano dubrovačkoj općini.*

1333, 3 septembris. Baruli. — *Procura societatis Bonacursorum de Florentia Fortebratio Charmotensi ut recipiat 1.418 yperperos et unum grossum pro frumento vendito communi Ragusii.*

† Anno de natiuitate Domini nostri Iesu Christi millesimo trecentesimo tricesimo tercio. Regnante domino nostro Roberto, Dei gratia, serenissimo rege Jerusalem et Sicilie, ducatus Apulie et principatus Capue, prouincie et Fortalgerii et Pedimontis comite, regnorum suorum anno vicesimo quinto, mense septembris, die tercio eiusdem secunde indictionis, apud Barulum. Nos Matheus de Flamango, regalis Baruli iudex, Andreas de Amato de eadem terra publicus ubilibet per totum regnum Sicilie regia autoritate notarius, et testes subscripti ad hoc specialiter uocati et rogati presenti publico instrumeto fatemur et testamur:

Quod predicto die in nostra presentia constitutus prouidus vir Nerius Balducci, socius, mercator de societate Bonacursorum de Florencia, Baruli morans, pro societate predicta suo nomine proprio et uice nomine et pro parte ipsius societatis ac omnium et singulorum sociorum suorum de dicta societate et ipsorum alterius. Asseruit coram nobis quod nobilis et potens vir, dominus Marchus Justini, honorabilis comes Ragusii, cum voluntate et expresso consensu sui minoris consilii, more solito congregati, ac ipsum consilium et homines ipsius consilii cum eodem domino comite, nomine suo et totius communis Ragusii ac vice et nomine omnium et singularum personarum communis, jurisdictionis et districtus Ragusii, ex auctoritate et balya eis adtributa et data a maiori et generali consilio dicte civitatis cupientes efficaciter adimplere pacta et conventiones habitas et firmatas inter ipsum dominum comitem et suum paruum consilium, nomine suo et totius communis Ragusii, ac vice nomine omnium et singularum personarum communis, jurisdictionis et districtus Ragusii ex una parte et Fortebratium Charmonensem, actorem et negotiorum gestorem ipsius Nerii ex parte altera, super contractum emptionis et vendicionis salmarum quingentarum boni frumenti noui ad rationem grossorum tredecim pro quolibet stario cum tota debita et consueta juris, ad hec necessarie obseruata. Interveniente sollempni stipulatione promiserunt et convenerunt eidem Fortibrachio recipienti et stipulanti procuratorio nomine et pro parte ipsius Nerii dare, solvere et numerare aut dari, solvi et numerari facere eidem Nero seu aliquo socio dicte societatis, uel ipsius seu alicuius socii de dicta societate legitimo procuratori in Ragusio, instrumentum ex inde confectum in dicta terra Ragusii habenti in certis terminis, statutus pro dicto frumento assignato et uendito eidem communi yperperos mille quadringentos decem et octo et grossum unum, ea eidem moneta auri et argenti, que habebit cursum in ciuitate Ragusii tempore solutionis dicti frumenti, prout in quoddam publico instrumeto inde scripto Ragusii sub anno Domini a Natiuitate millesimo trecentesimo tricesimo tercio, indictione prima, die decimo mensis iunii, uidelicet in cancellaria communis per manus Soffredi, quondam ser Bonnepanis uocati Parini de Pistorio, imperiali auctoritate iudicis, ordinis et notarii, et tunc communis Ragusii iurati notarii et vicecancellarii, hec et alia plenius et serius asseruit contineri.

Asseruit etiam idem Nerius, multis dicte societatis negociis occupatus, ipsum non posse vacare ad recolligionem pecunie supra dicte, propter quod idem Nerius, suo proprio nomine, in quo super confisus de fide prudentia et legalitate dicti Fortebrachii Charmonensis uoluntarie coram nobis fecit, constituit fiducialiter et sollempniter ac legitime ordinauit suum et dicte societatis Bonacursorum, ac omnium sociorum suorum de dicta societate, verum et legitimum procuratorem, actorem, defensorem, negotiorum gesto-

rem et certum nuncium specialem, dictum Fortebrachium presentem et volentem ad conferendum se procuratorio nomine et pro parte ipsius Nerii et dicte societatis ac sociorum predictorum ad terram Ragusii predictam.

Et ab inde procuratorio nomine quo supra petendum, requirendum et recipendum ac exigendum ab eisdem domino comite communi et consilio ac hominibus eiusdem terre Ragusii, predictos yperperos mille quadrigentos decem et octo et grossum unum predicte pecunie, eidem Nerio et societati predicte, ut est dictum iuxta tenorem infrascripti predicti facti in dicta terra Ragusii, et ad assignadum postquam dictam pecuniam ab ipsis domino comite et communi pro causa predicta, procuratorio nomine quo supra receperit, predictis domino comiti et communi predictum instrumentum factum Ragusii ad incidendum et etiam laniendum nec non ipsos dominum comitem et commune liberandum, quietandum et perpetuo absolvendum ac procuratorio nomine quo supra faciendum seu fieri faciendum et rogandum eiusdem domino comiti et communi ac hominibus districtus communis Ragusii omnem finem, quietacionem, liberationem et perpetuam absolutionem et pactum sollempne de ulterius non petendo, cum obligatione bonorum omnium dicti Nerii constituentis et dicte societatis ac sociorum predictorum suorum de societate predicta, penam adiectionibus, renunciacionibus, sacramentis et sollempnitatibus aliis oportunis iuxta consilium sapientis solventium predictorum et que competant ad cautelam.

Et generaliter omnia alia et singula procuratorio nomine quo supra super premissis et premissorum quolibet faciendi, recipiendi et agendi, procurandi et exegendi que quilibet verus et legitimus procurator, actor et nuncius specialis quo ad hoc omni auctoritate suffultus facere potest et debet et que ipsius negotii qualitas exigit et requirit. Etiam si talia fuerint que mandatum exigant speciale et que ipsemet constituens et dicta societas et sui socii de societate predicta et ipsorum alter facere possent et deberent si personaliter adessent, ibidem dans et concedens dictus constituens suo nomine et quo supra supradicto suo procuratori, actori, negociorum gestori et nuncio speciali plenam, generalem et liberam potestatem, auctoritatem, licenciam et speciale mandatum predicta omnia et singula procuratorio nomine quo supra faciendi, agendi, procurandi, recipiendi, petendi et exegendi.

Et promisit dictus constituens coram nobis suo nomine et quo supra michi predicto notario puplico, tamquam persone publice recipienti ab eo sollempne et legitime stipulanti, pro parte et nomine omnium et singulorum quorum interest et potuit interesse sub ypotheca et obligatione omnium bonorum suorum et dicte societatis et sociorum supra scriptorum, presentium et futurorum se ratum, gratum perpetuo habiturum. Et dictam societatem et eius socios firmum gratumque tenere totum et quicquid dictus eius et dicte societatis procurator, actor, negociorum gestor et nuncius super premissis premissorum quolibet recipiendi duxerit ac etiam faciendum.

Et ut premissa plena fides ualeat adhiberi, presens puplicum procuracionis instrumentum ex inde factum est per manus mei predicti notarii, signo meo solito signatum et subscripcione mei generalis iudicis et nostrum subscriptorum testium subscriptionibus roboratum.

Superius autem ubi legitur in certis terminis, statutis pro dicto frumento assignato et vendito eidem communi abrasum et emendatum apparet, ne-

mini vertatur in dubium quia ego idem notarius, de scientia dicti iudicis, abradi et emendavi non vico suo sed quia scribendo erravi.

Quod scripsi ego predictus Andreas de Amato, publicus ubilibet per totum regnum Sicilie regia autoritate notarius, qui predictis omnibus rogatus interfui et meo signo consueto signavi. (Signum notarile.)

† Matheus de Flamingo qui supra iudex (signum).

† Leonardus Manganus publicus Baroli notarius testatur (signum).

† Angelus de Henrico publicus Baroli notarius testatur.

† Ego Cuttinus de Frenzia testis sum.

† Ego Indoccus de Comestabilo, testis sum.

In margine: Charta de procura de Bonacorsi per rischutare danari del chomun.

In certis statutis, terminis pro dicto frumento assignato eidem communi ad rationem predictam.

Pergamena 20 x 33 cm.

4.

1340, 8 ožujka. U Dubrovniku. — Klime de Goce daje općini u zajam 2.700 perpera da nabavi žito na Neretvi (Drijeva).

1340, 8 martii. Ragusii. — Clime de Goce mutuavit communi Ragusii 2.700 yperperos pro emendo frumenti ad Narentum.

Anno Domini millesimo trecentesimo quadragesimo, indictione octava, die VIII mensis marcii. Cum hoc esset quod Clime, filius quondam Marini de Goçe, promisisset et se obligasset nobili et potenti viro domino Philippo Belingno, honorabili comiti Ragusii et suo minori consilio, recipienti et stipulanti nomine et vice communis, mutuare eis in festo sancti Petri proximi yperperos IIM VIIC super doane communis cum certis pactis et condicionibus contentis et scriptis in cancellaria communis.

Nunc uero pro evidenti utilitate et commoditate civitatis Ragusii predicti, dominus comes cum suo minori consilio, ex balia et auctoritate eis attributa et data a maiori, generali consilio dicte ciuitatis, receperunt et habuerunt a dicto Clime yperperos IIM de dictis IIM VC yperperis. Hoc pacto et conditione quod dicti IIM yperperi debent micti Narento [risschio] et fortuna maris et gentis. Et ibidem per quendam syndicum communis ex dictis IIM yperperis debet emi frumentum ad rationem grossorum XVI pro quolibet modio mesure Narenti.

Et similiter dictum frumentum quod [emetur] de dictis IIM yperperis donec steterit in Narento debet stare et micti Ragusium rischio et fortuna dicti Clime et suis propriis sumptibus et expensis. Et etiam dictus syndicus debet stare ad salarium dicti Clime et aliorum qui simili modo voluerint mictere eorum denarios Narentum pro frumento. Conducto et assignato dicto syndico in Ragusium communi seu massariis communis debet vendi per commune et solui dicto Clime ad rationem grossorum XXVI pro quolibet stario. Tam si venderetur minus quam plus ita tamen quod compleantur sibi solutio totius frumenti ad dictam rationem XXVI grossorum pro quolibet stario Ragusii hinc ad festum sancti Petri proximi.

Nicola de Mençe simili modo misit yperperos VIC. Bencius del Buono simili modo yperperos VIC. Et tota dicta pecunia debet deuenire ad manus dicti Benci et micti per eum quando necesse fuerit.

Viticus de Georgio de voluntate predictorum fuit factus syndicus cum salario XX yperperorum in mense.

Papir 22,5 x 30 cm.